

Inscriptieonderzoek Mariakerk Meppel.

Zelden zijn pijpen van zoveel inscripties voorzien als die van het orgel in de Grote Kerk van Meppel. Maar helaas geen of nauwelijks inscripties die aan de oorspronkelijke bouwer Jan Harmens Kamp (1716) kunnen worden toegeschreven. Wel is er een heel oude reeks van cis t/m h gevonden in de Quintfluit 3vt. (RW), die er als volgt uitziet (zie ook foto Aart van Beek 19 maart 2014):

c d de e f fe

Hijt Gde toon H 25 diskant Hijt ge

Hijt a B Hijt B

Diverse registers hebben een voetnummer als "8" "4" "3" "2", die wel oud lijken met soms zichtbare verfstrepen (origineel?), eenmaal op de kop (dat kan eigenlijk alleen maar door een pijpenmaker gedaan zijn), maar er toch niet erg 18^e eeuws uitzien.

2 3 4 8

Wel fraai is het dat Frans Caspar Schnitger in 1722 heel consciëntieus alle pijpen heeft voorzien van een tooninscriptie op het labium. Deze reeks ziet er als volgt uit:

c d e f g a b h
c a d h e f g a b h
c̄ ā d̄ h̄ ē f̄ ḡ ā b̄ h̄
c̄^o
c̄^o

In twee gevallen heeft hij de registernaam vermeld als volgt:

octav 4 fuf Quatadena
8 fuf

Kleine afwijkingen op het door hem geleverde register Nasard 3vt. HW (wat eleganter, lijkt verdacht veel op handschrift Garrels):

c d^o F F F g g A B H
c a d d e f h g g a b h
c
c

De volgende markante inscriptiereeksen zijn van de Kamper orgelmaker Zwier van Dijk. In 1882 voerde hij een uitgebreide restauratie uit.

C a d d e f h g g a a b
c a d d e f h g g a a b
c
c
c

Deze orgelmaker heeft een Fluittravers toegevoegd aan het orgel gebruikmakend van een combinatie van eigen pijpen en (omgebouwd) oud pijpwerk. Op C van de huidige Octaaf 2vt staat:

Fluittravers 8 dis $\bar{6}$

Daarna zijn er nog wat onduidelijke en systeemloze inscripties (oa. met potlood) uit de activiteiten van de 19^e en de 20^e eeuw (Proper, Spiering etc.) aangetroffen.

De laatste inscriptiegolven zijn van de jaren 1951 tot 1968. MR. heeft, wellicht heel verstandig, het pijpwerk eerst bij demontage en daarna bij montage wederom van (inkt)inscripties voorzien. Als voorbeeld hierbij de huidige Quintadena 8vt. C t/m f2. Bij demontage inscriptielijn I, bij montage lijn II.

I	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16
	c	cx	d	dx	e	f	fx	g	gx	a	ax	b
	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16
	f̄x	ḡ	ḡx	ā	āx	ē	ē	ēx	ēx	d̄x	ē	f̄
	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16	B16
f̄x	ḡ	ḡx	ā	āx	ē	ē	ēx	ēx	ē	f̄	f̄x	
ḡ	ḡx	ā	āx	ē	ē							
08	08	08	08	08	08							
II	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8
	C	Cx	D	Dx	E	F	Fx	G	Gx	A	Ax	B
	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8
	c	cx	d	dx	e	f	fx	g	gx	a	ax	b
	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8
ē	ēx	ē	ēx	ē	f	f̄x	ḡ	ḡx	ā	āx	ē	
Q8	Q8	Q8	Q8	Q8	Q8							
ē	ē	ē	ē	ē	f							

In het kader van de onderhoudsbeurt van 2014-04-14 is het onderzoek nog relatief oppervlakkig gebleven. In Duitsland noemt men dat met een mooi woord een "Kurzbefund". De inscripties van de Mixtuur HW, Ruispijp HW en Sesquialter RW konden niet bekeken worden en ook nadere gegevens van reeds onderzochte registers, soms nodig in een gevorderd stadium, bleven verborgen. Maar ook dit onderzoek op hoofdlijnen geeft een nog betere indruk op de bewogen geschiedenis van het orgel van de Grote- of Mariakerk van Meppel.

Pijpinspecties Meppel.

Holpijp 8vt HW.

Pijpen af H (de middentoren is gecombineerd met Quintadena 8vt, 9pijpen). Ooit moet dit register natuurlijk volledig geweest zijn, zeker toen de Quintadena nog 16vt was. Het lijkt erop, dat een aantal grotere pijpen (H+ klein octaaf) van Schnitgermakelij zijn. Hij heeft in de diskant ook wat geschoven gezien het wat onrustige mensurenbeeld in het één- en tweegestreept octaaf. Er zijn 3 inscriptierijen, die alle kloppen met de huidige toestand.

1. een mooie Schnitger reeks op labium van H t/m c3.
2. een volledige reeks van Z.van Dijk van dis t/m c3 op corpus en hoed.
3. op achterzijde volledige reeks MR.

Quintadena 8vt HW. C t/m B combinatie met Holpijp 8vt (hogere opsede).

Groot octaaf, pijpen met normale hoeden, inscriptierijen:

1. op labium Schnitger kleine letters c t/m h.
2. op corpus Zwier van Dijk grote letters.
3. MR. Bij demontage B16 c t/m b kleine letters.
4. MR. Bij montage Q8 C t/m B grote letters.

Het huidige groot octaaf was dus waarschijnlijk bij Schnitger het klein octaaf van een Quintadena 16vt (de cis en dis zijn ook aanwezig), ondanks de notitie van hem op de grootste pijp "Quintadena 8 fuS". Bij demontage werd dit octaaf door MR. aangetroffen als Bourdon 16vt (Proper?).

Vanaf c t/m fis1 nieuwe hoeden van oud materiaal, inscriptierijen:

1. op het labium Schnitger fis1 t/m c3 (prestantmensusur, 2HT enger dan Octaaf 4vt).
2. MR. bij demontage B16 fis1 t/m c3.
3. MR. bij montage Q8 c t/m fis1.

In de Schnitgertijd was de Quintadena 16vt in de diskant open (bas Quintadena 16vt, diskant Prestant 16vt). Dit bleef zo toen de naam veranderde in Bourdon (Proper). MR. heeft de open pijpen verschoven (fis1 naar c), afgesneden en van hoeden voorzien.

Vanaf g1 t/m f3 ook nieuwe hoeden van oud materiaal, inscriptierijen:

1. geen Schnitger inscripties.
2. inscripties Zwier van Dijk d2 t/m c3
3. MR. bij demontage O8 d2 t/m c3.
4. MR. bij montage Q8 g1 t/m f2, rest nieuw.

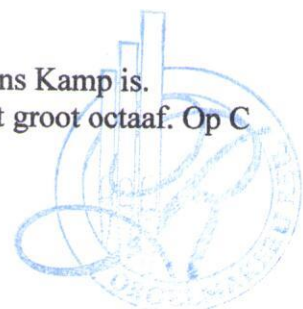
Zwier van Dijk gebruikte pijpen uit het door hem verwijderde borstwerk voor een extra Octaaf 8vt op het hoofdwerk. Pijpen hiervan zijn dus nu nog aanwezig, weliswaar afgesneden, in de Quintadena.

Octaaf 4vt HW.

Dit register is min of meer in originele toestand bewaard gebleven.

Inscriptiereksen:

1. op alle oude pijpen staat een "4", die misschien van Jan Harmens Kamp is.
2. op de labia een volledige Schnitgerreeks met grote letters in het groot octaaf. Op C staat "Octav 4 fuS".

3. OP het corpus een volledige Zwier van Dijk reeks, die overigens wel wat aan het schuiven geweest is of gewoon wat onnauwkeurig was.
4. MR. inscripties op het corpus en op de achterkant, die corresponderen met de Schnitgerreeks (demontage/montage?).

Openfluit 4vt HW.

Dit register is in originele toestand bewaard gebleven. Inscriptiereeksen:

1. een volledige Schnitgerreeks op het labium met grote letters in het groot octaaf. Geen registernaam.
2. op het corpus een juiste Zwier van Dijk reeks.
3. op de achterzijde de MR. reeks.
4. C t/m Gis wijder labium, af A smal labium 2HT wijder.

Nasard 3vt HW.

Dit register is door F.C. Schnitger geleverd. Inscriptiereeksen:

1. originele Schnitgerreeks(?) op corpus en voet (toets). In detail iets verschillend van inscripties op labia andere registers.
2. reeks van Zwier van Dijk.
3. reeks MR.

Octaaf 2vt HW.

In de hogere regionen onderhevig geweest aan tal van verwisselingen (met mixtuurpijpen?).

Inscriptiereeksen:

1. op labium "2" t/m dis, daarna incidenteel (Kamp?).
2. op labium Schnitgerinscripties, in de hogere regionen incidenteel.
3. op corpus Zwier van Dijk.
4. op corpus MR.

Trompet 8vt HW.

Op de kelen Schnitgerinscripties, op de bekens alleen Zwier van Dijk inscripties (?).

Prestant 4vt RW, binnenpijpen vanaf h.

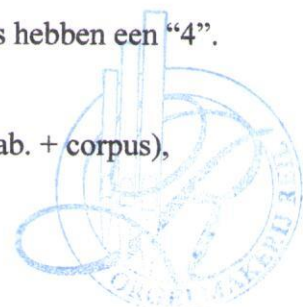
Inscripties:

1. op labium Schnitgerinscripties c1 t/m fis2, wat door elkaar gehutseld (tweevoets notatie uit een mixtuur?).
2. MR. notatie inkt ook op labium.
3. op elke pijp een "vt"teken, dat heel oud lijkt.

Holpijp 8vt RW.

Lood, lijkt op zand gegoten. Inscripties:

1. af klein octaaf "8" (Kamp?) op iedere pijp, alleen cis en dis hebben een "4".
2. mooie volledige Schnitgerreeks op labium.
3. groot octaaf Z.van Dijk C Cis E F Fis G Gis A Ais B.
4. MR. inkt: eenmaal groot octaaf (corpus), 2x klein octaaf (lab. + corpus), 3x diskant (lab. + 2x achterkant)

Open Fluit 4vt RW. C t/m Gis gedekt.

Inscriptiereeksen:

1. de meeste pijpen hebben een "4", bij gis2 omgekeerd (pijpenmakersinscr. Kamp?).
2. de open pijpen hebben op de achterzijde een oude nummering (torengewijs?).
3. een volledige Schnitgerreeks op de labia.
4. open pijpen doorlopend FL4, onbekende herkomst.
5. MR. op labium en corpus (bij open pijpen).

Fluitquint 3vt RW. Bas gedekt, diskant open.

Af H plotseling wijder (zijtorens?), doorsnede H=G.

De mensuur gedekt naar open loopt gewoon door.

Inscriptiereeksen:

1. fis t/m e1 heel oude inscr. cis t/m h (zie ook foto)
2. over gehele linie oude "3" met verfresten, maar wel twijfel over ouderdom.
3. op het labium weer mooie reeks Schnitger.
4. MR. 3 reeksen (lab., voor- en achterzijde).
5. op achterzijde alle pijpen heel oude "vt".

Woudfluit 2vt RW. Conisch.

Inscriptiereeksen:

1. de meeste pijpen hebben een "2".
2. de pijpen hebben op de achterzijde een oude nummering die chromatisch verloopt.
3. vrijwel complete Schnitgerreeks op labium, behalve op kleine pijpen.
4. B t/m g1 reeks Z.van Dijk (Ais t/m g1).
5. MR. op labium en achterzijde.
6. Op vele pijpen WF1.2, onbekende herkomst.

Octaaf 2vt RW. C t/m c1 oud (onderste 10 pijpen Z.van Dijk).

Inscripties:

1. "8" oud op A t/m c1.
2. Schnitgerinscripties op labia A t/m c1 (meest grote inscripties).
3. af C: Zwier van Dijk c1 t/m c3 Fluittravers 8dis.
4. oude nummering achterop diverse pijpen.
5. MR. op labium.

Dulciaan 8vt RW.

Op bekers en kelen Schnitger inscripties.

